

**ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԻՐԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՐԱՔՈՒՄ
ՄԵՐՁԱՎՈՐ ԵՎ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՎԵԼՔԻ ԵՐԿՐՆԵՐԻ
ԻՐԱԴԱՐՁՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՏԵՔՍՏՈՒՄ (2010-2013 թթ.)**

Իրադրությունը Մերձավոր Արևելքում իր աշխարհաքաղաքական ընդգրկումներով տարբեր ժամանակահատվածներում առավել ցայտուն է դառնում, գծագրվում և իր ազդեցությունն է թելադրում տարածաշրջանի որոշակի երկրների միջազգային հարաբերությունների համատեքստում, նաև թափանցելով հասարակական քաղաքական գործընթացների ոլորտ, անսպասելի հետևանքներով: Լարված անկայուն իրադրությունը Մերձավոր և Միջին Արևելքի երկրներում 2010-2013 թթ. որքան էլ շարունակական է, անավարտ և հարցականներ կրող, այնուամենայնիվ գիտական վերլուծությունների և քաղաքական մեկնաբանությունների կիզակետից դուրս չէ:

Այս առումով հետաքրքրական են որոշ մասնագիտական գնահատականներ և կանխատեսումներ, որոնք առանձնակի ուշադրության են արժանի: Նշված ժամանակահատվածում առաջնային է իրադրությունը Սիրիայում, սակայն ստեղծված կացությունը դարձյալ քաղաքագետների և վերլուծաբանների ուշադրությունը ուղղում է Իրաքին՝ ոչ միայն վերջին տարիների հայտնի իրադարձությունների, այլ նաև զուգահեռներ գծում հետևանքների և հենց նույն 2010-2013 թթ. Իրաքում հասարակական քաղաքական գործընթացների պատկերը ներկայացնելու նպատակով:

«Ռուսաստանը կոչ է անում չփլուզել իշխանության ինստիտուտները Սիրիայում», քանի որ «Ասադի հեռանալը չի կասեցնի սպանողը»¹: Այս վերտառություններով վերլուծականները նաև վերաբերում են Իրաքին, դառնալով զգոնության նախազգուշացում:

«Մոսկվան հասկացնել է տալիս, որ չի ցանկանում Արևմուտքի հետ կիսել Սիրիայում ապագա քառսի համար պատասխանատվություն և

¹ "Независимая газета", 24 декабрь, 2012.

առավել կտրուկ պահանջում է ճգնաժամի մնացած արտաքին մասնակիցներից ճնշում գործադրել ընդդիմության վրա, որպեսզի ընդդիմությունը Դամասկոսում նստի բանակցությունների սեղանի շուրջ: Ռուսաստանի Դաշնությունը (ՌԴ) նախազգուշացնում է, որ նախագահ Բաշար Ասադի տապալումը չի կասեցնի արյունահեղությունը, քանի որ դրան կհաջորդի միջկրոնական միջկոնֆեսիոնալ հակամարտություն իրաքյանի նման»: Հոդվածագիրը մեջքերում է կատարում ՌԴ արտգործնախարար Ս. Լավրովի ելույթից Բրյուսելում կայացած մամուլի ասուլիսի ժամանակ, ուր նա հատուկ ընդգծել էր, որպես նախազգուշացում Սիրիայում Բ. Ասադի տապալման դեպքում «նոր ուժով կթեժանա պայքարը սուննիների, շիաների, ալավիների, դրուզների, քրիստոնյաների և քրդերի միջև»²: Տվյալ իրադրության գնահատականը հաստատում է, թե որքան սերտ փոխազդեցություն է առկա տարածաշրջանում՝ արաբական երկրների օրինակով: «Ռուսաստանը համառորեն կոչ է անում չփլուզել Սիրիայում իշխանության ինստիտուտները, հիշեցնելով 2003 թվականին Իրաք ներխուժման տխրահռչակ փորձը և լիբիական իրադարձությունների ոչ միանշանակ հետևանքների մասին»³:

Իրաքը ամերիկյան ներխուժումից հետո, դրա բոլոր կործանարար հետևանքներով, դեռ երկար կմնա միջազգային քաղաքագիտության տեսադաշտում, քանի որ քառսային իրադրությունը երկրում շարունակվում է: Դա տեսանելի է նաև ԱՄՆ-ում, քանի որ այստեղ նույնպես սիրիական խնդրի շուրջ տեսակետները հակասական են: Քաղաքագետները վերստին անդրադառնում են, նորովի դիտարկում իրաքում Սադամ Հուսեյնի տապալումից հետո ստեղծված իրադրությունը, ընդգծելով, որ այդ ժամանակահատվածում մարդկային զոհերի թիվը առնվազն 100 հազարի է հասնում⁴:

Այս ընդհանրացումներից ելնելով պարզորոշ է դառնում, որ «Ասադի կառավարության հրաժարականը չի նշանակում Սիրիայի խնդիրների

² Նույն տեղում:

³ Նույն տեղում:

⁴ Նույն տեղում:

ավարտ: Կարևոր է ոչ միայն այն, թե երբ նա կհեռանա իշխանությունից, այլ նաև այն թե ինչպես դա կիրականանա»⁵:

Այս հարցադրումը հատկանշական է և ուղղված է նաև «հեղափոխական» ալիքը որդեգրած արաբական երկրներից յուրաքանչյուրին, ստեղծելով որոշակի տեսադաշտ, գնահատական և ապագային ուղղված մտահոգություն հնարավոր զարգացումների ընթացքով:

«2011 թ. սկսված «հեղափոխությունների» առաջին փուլը ավարտված» համարելը դեռևս չի նշանակում որևէ առաջնադասման դիտարկում ժողովրդավարացման ճանապարհին, քանի որ գործընթացները հակառակն են ապացուցում: Լիբիան «պետությունից վեր է ածվել «տարածքի», ուր կան էներգակիրների պաշարներ և տարբեր հոսանքների շուրջ միավորված և միմյանց միջև հակամարտող բնակչության խմբեր»⁶:

Եգիպտոսում ղեկավարում է ոչ լեգիտիմ գինվորական «խումտան» և համաձայն ժողովրդավարական չափանիշների ընտրություններում անվիճելի առավելության հասած իսլամիստները՝ այդպիսի սինթեզը նվազագույնը մոտ ապագայում փաստորեն այդ երկիրը զրկում է ժամանակակից զարգացման հեռանկարից»⁷: Հույս չի ներշնչում նաև սահմանադրական բարեփոխումների ընթացքը Եգիպտոսում և երկրի նոր նախագահի շուրջ ստեղծված հակասական վերաբերմունքը: Այն ինչ կատարվում է Եգիպտոսում 2012 թ. դրությամբ, հաստատում է վերը նշված մեջբերման հեղինակի կանխատեսման իրավացիությունը:

«Այս իրողությունները անկախ ձևավորման հնարքներից, իրենց բովանդակությամբ և տրամաբանությամբ համընկնում են Իրաքում ամերիկյան ներխուժումից հետո ստեղծված կացությանը՝ այդ երկիրը և նրա բնակչությունը բաժանվեցին էթնիկ և մասնագիտական հատկանիշների տվյալներով, պետական համակարգը փաստորեն չի

⁵ Նույն տեղում:

⁶ Арутюнян Г., Новый Ближний Восток: реалии и перспективы, Стратегия развития, 2012, с. 57.

⁷ Նույն տեղում:

գործում, իսկ միջկրոնական ընդհարումները և ահաբեկչությունները դարձել են սովորական երևույթ»⁸:

Ինչ վերաբերվում է Իրաքին, ապա այդ երկիրը նույնպես դիտարկվում է ավերածությունների ենթարկված «տարածքների» շարքում: «Իրաքը ավելի շուտ ձեռք բերեց «տարածքի» կարգավիճակ, և նրա զարգացման հեռանկարների մասին խոսակցությունները նույնքան վիճելի են, ինչպես Լիբիայի կամ Եգիպտոսի դեպքում: Այսօր արվում է գրեթե ամեն ինչ, որպեսզի նման իրադրության մեջ, հայտնվի Սիրիան, իսկ որոշակի սցենարներով մինչև իսկ Իրանը»⁹:

Նման դիտարկումները ստեղծված իրավիճակների և անցյալի փորձի վրա հիմնված մտահոգություններ են, միտված տարածաշրջանում խաղաղության պահպանմանը և ապահովմանը: Սրանք երկրներ են, որոնց հետ Հայաստանի Հանրապետությունը բարեկամական սերտ կապերով է խարսխված, հայկական համայնքների ապագայի, գոյապահպանման և իհարկե արար ժողովրդի և այդ տարածքներում բնակվող ազգային փոքրամասնությունների հանդեպ հումանիստական մղումներով: Անգամ եթե Մերձավոր Արևելքում ստեղծված քաղաքական իրադրության և որոշ արաբական երկրների զարգացման առաջիկա հեռանկարների շուրջ գնահատականները չափազանցված համարենք, լավատեսության համար կանխադրյալներ են անհրաժեշտ, ինչը սթափ մոտեցումներ, դիվանագիտական հեռատես քաղաքականություն և մեծ ջանքեր է պահանջում:

2011 թ. «հեղափոխությունների» ալիքը որոշ արաբական երկրներում, ուր «ժողովրդավարություն» կոչվածը մարդկանց կյանքեր է խլում և ավեր տարածում, ստիպում է անդրադառնալ տարածաշրջանի երկրներից յուրաքանչյուրի անցած ուղուն և այս համատեքստում նաև Իրաքին¹⁰:

⁸ Նույն տեղում:

⁹ Նույն տեղում, էջ 58:

¹⁰ St'ya Samvelyan K., Арабский регион, проблемы демократии (1960-1970-ые годы), Ереван, 2009; Նույնի, Հասարակական քաղաքական իրադրությունը Իրաքում, 1980-2010 թթ., Երևան, 2012:

Ընդունված է կարծել, որ 2011 թ. վերջին Իրաքից ամերիկյան զորքերի դուրս բերումով երկրում խնդիրները լուծվում են: Այնինչ այդ միտումը հարցականի տակ է: Իրաքի բարձրաստիճան գինվորականության շրջանում նույնպես այդ հարցի պատասխանը պարզ էր ու հստակ: Այսպես գեներալ-լեյտենանտ Բաբակիր Ջեբարին գտնում էր, որ այդ որոշումը ժամանակից շուտ է՝ քանի, որ Իրաքի ազգային բանակին անհրաժեշտ կլինի ևս մոտավորապես տաս տարի, մինչ բանակը կկարողանա ինքնուրույն վերահսկել իրադրությունը երկրում: Ըստ այդ նույն վկայության՝ միայն 2010 թ. օգոստոսի սկզբից Իրաքի տարբեր շրջաններում գինյալների հարձակումների հետևանքով հարյուրից ավելի մարդ է զոհվել, իսկ հուլիսը ամենաարյունալի ամիսն էր սկսած 2008 թվականից¹¹: Այս այն դեպքում, երբ օգոստոսի դեռ կեսն էլ չէր անցել: 2011 թ. տվյալներով՝ նշվում են 10 հազար ամերիկյան զինծառայող, այնինչ կառավարության պահանջով անհրաժեշտ էր 3 հազար:

Հայտնի է, որ «2010 թ. օգոստոսին, երբ ԱՄՆ-ը Իրաքից դուրս բերեց իր վերջին մարտական ստորաբաժանումը, դեռևս 45 հազար զինծառայողներ մնացին երկրում Իրաքի անվտանգության ծառայության աշխատակիցներին մարզելու նպատակով: Ուշագրավ է, որ Իրաքի վարչապետ Նուրի Մալիքին կողմ էր ամերիկյան ներկայության պահպանմանը»:

Սադամ Հուսեյնի տապալումից հետո շիա իրաքցիների հոգևոր առաջնորդ Մուքթադա ալ Սադրը ամերիկյան զորքերի դեմ պայքարում է 2003 թվականից: Նրա ղեկավարությամբ «Մահդիի բանակ» արմատական գինվորական կազմակերպությունը Սադամ Հուսեյնի վարչակարգի տապալումից հետո Իրաքում ծավալված պարտիզանական շարժման գլխավոր շարժիչ ուժերից մեկն էր: Դեռևս 2008 թ. նա դիմեց զենքը վայր դնելու մարտավարությանը, հնարավորություն տալով օտարերկրյա զորքերին հեռանալ Իրաքից, սակայն պահպանելով իր ստեղծած բանակի մարտունակ ստորաբաժանումները:

2011 թ. ընթացքում նման փոփոխական մարտավարությունը հատուկ է դիմակայման գործողություններում: Այսպես, 2011 թ.

¹¹ "Независимая газета", 13 август, 2010.

հունվարին նա վերստին հայտարարել էր «զավթիչներին դիմակայելու» անհրաժեշտության մասին, իսկ նույն տարվա սեպտեմբերին շիա իրաքցիների հոգևոր առաջնորդ Մուքթադա ալ Սադրը իր կողմնակիցներին կոչ արեց դադարեցնել հարձակումները ամերիկացի զինծառայողների վրա, թույլ տալով նրանց Իրաքից հեռանալ: Սա բացատրվում է նրանով, որ նման գործողությունները ձգձգում են զորքերի դուրսբերումը երկրից¹²:

Իրաքից օտարերկրյա զինծառայողների հեռանալու խնդիրը հանգեցնում է երկրում ստեղծված անկայուն իրադրության, պարբերական մարտական բախումների, որի արդյունքում մարդկային անմեղ զոհերի և ավերածությունների թիվն ավելանում է:

Նշենք, որ Իրաքի վարչապետ Նուրի ալ Մալիքիի հետ Իրաքից ամերիկյան զորքերի դուրսբերման հարցը բավական ձգձգվող բանակցությունների առիթ էր:

«Նախագահ Բարաք Օբաման 2011 թ. հոկտեմբերի 21-ին հայտարարել էր, թե մինչև տարեվերջ ամերիկացի բոլոր 39 հազար զինվորները դուրս կբերվեն Իրաքից: Ավելի վաղ ձեռք բերված երկկողմ համաձայնությամբ նախատեսվում էր երկրում ամերիկյան փոքրիկ զորաբաժին թողնել իրաքյան բանակի կազմավորմանն օժանդակելու համար: Սակայն Օբաման հոկտեմբերին որոշել էր ամբողջ զորքը դուրս բերել, քանի որ վարչապետ Նուրի ալ Մալիքիի հետ չէր կարողացել հստակեցնել ամերիկյան զորքերի կարգավիճակը 2011 թվականից հետո¹³: Վաշինգտոնը իր զինծառայողների համար պահանջում էր դատական անձեռնմխելիություն, մինչդեռ Մալիքին դեմ էր դրան»¹⁴:

Այնուամենայնիվ նախատեսված վերջնաժամկետը 2011 թ. դեկտեմբերի 31-ն էր, որից հետո Իրաքում 4-5 հազար ամերիկացի զինծառայող պետք է մնար¹⁵:

¹² «Ազգ», 14 սեպտեմբեր, 2011:

¹³ Տե՛ս Սամվելյան Կ., Հասարակական քաղաքական իրադրությունն Իրաքում 2008 թվականին և ամերիկյան զորքերի երկրից դուրսբերման խնդիրը, Մերձավոր և Միջին Արևելքի երկրներ և ժողովուրդներ, 2009, XXVII, էջ 123-134:

¹⁴ «Ազգ», 12 նոյեմբեր, 2011:

¹⁵ Նույն տեղում:

2011 թ. հոկտեմբերի 21-ին Օրաման հայտարարեց, որ ամերիկյան բոլոր զորքերը մինչև տարեվերջ Իրաքից դուրս կբերվեն: Հայտնի է, որ Օրամայի այդ և Աֆղանստանում ռազմական ներկայությունը փոքրացնելու մասին որոշումները առաջ էին բերել նրա շուրջ լուրջ քննադատություն ԱՄՆ-ի հանրապետականների կողմից:

Փաստորեն Պարսից ծոցի շրջանում ԱՄՆ-ի ռազմական ներկայության ուժեղացումը շատ հստակ նախանշվում էր մինչ Իրաքից ամերիկացի զինծառայողների վերջնական դուրսբերումը: Այդ նպատակով օգտագործվում էր Քուվեյթի տարածքը: 2011 թ. հոկտեմբեր-նոյեմբեր ամիսների դրությամբ Քուվեյթում ամերիկացի զինծառայողների թիվը 23 հազար էր:

Համաձայն մամուլի տվյալների «ԱՄՆ-ը կուժեղացնի ռազմական ներկայությունը Պարսից ծոցի շրջանում» կանխատեսումով՝ «սպասվում է, որ ամերիկյան հավելյալ զորքեր կտեղաբաշխվեն Քուվեյթում: Այստեղից ամերիկացիները կկարողանան վերահսկել Իրաքի անցուղարձը և արագորեն արձագանքել Իրանի հետ հակամարտության ծագման դեպքում»: «Տվյալ ծրագիրը մշակվեց այն բանից հետո, երբ Վաշինգտոնին չհաջողվեց Իրաքի հետ համաձայնության գալ ամերիկյան զորքի մի մասը երկրում թողնելու հարցի շուրջ»¹⁶:

Ինչպես պարզորոշ նկատելի է, ԱՄՆ-ը Իրաքից վերջնականորեն հեռանալու և իրադրությունը երկրում տեսադաշտից անտեսելու նպատակ և վճռականություն չի ցուցաբերում նաև նշված ժամանակահատվածում: Աֆղանստանում և Իրաքում ԱՄՆ-ի ծախսողումը թելադրում է նոր մարտավարություն:

Իրաքի նոր և նորագույն պատմության էջերը՝ անգլիական մանդատ (1920 թ.), անգլո-իրաքյան կաբալային պայմանագիր (1930 թ.) վկայում են, որ ժամանակի հետ անցյալի ծավալապաշտական գաղութատիրական մղումները դարձյալ ակտիվանալու տենդենցներ են ի հայտ բերում, հավակնություններ արտահայտում, հաշվի չառնելով այն հանգամանքը, որ միջազգային իրադրությունը շատ է փոխվել, և Իրաքը 1958 թ. հուլիսի 14-ից անկախ հանրապետություն է:

¹⁶ «Ազգ», 1 նոյեմբեր, 2011:

Լարված և պայթյունավտանգ իրադրությունը ցավոք շարունակական դարձավ երկրում նաև հետագա ամիսներին: Մինչ մարդկային զոհերի թիվը գնալով ավելանում էր, և ավերված երկրի վերականգնման հարցը նորանոր խնդիրներ էր առաջադրում, «տխրահոգակ» կոալիցիայի անդամ երկրների ներկայացուցիչներից Թ. Բլերն իր գրքում պատմում է, որ «Սադամ Հուսեյնի տապալումից հետո ինքը չէր սպասում, թե Իրաքում նման «մղձավանջային» իրավիճակ կստեղծվի: Այս կապակցությամբ նա ափսոսանք է արտահայտում և ներողություն խնդրում Իրաքում սպանված բրիտանացի զինվորականների հարազատներից»¹⁷:

Տարածաշրջանի խնդիրներին մասնակից գործիչների հուշագրությունների պակաս չի զգացվում, եթե դրան ավելացնենք նաև սպասվող «անկեղծությունների» գալիք դրսևորումները, սակայն դրանով իրադրությունը չի կարող կայունանալ: Վերը նշված մեջբերմանը ավելացնենք նաև անհամոզիչ փաստարկները, որոնք պարզապես ենթադրություններ են Մեծ Բրիտանիայի արտաքին քաղաքականության և հնարավոր ավելի մեծ վտանգների մասին, քան այդ պատերազմն էր: Այդուհանդերձ Թ. Բլերը պնդում է, որ Իրաքի պատերազմին մասնակցելու իր որոշումը ճիշտ է եղել:

2011-2013 թթ. իր գործունեությունը արաբական խնդիրների շուրջ տարածաշրջանում ակտիվացրել է ոչ միայն ՄԱԿ-ը, այլ նաև Արաբական պետությունների լիգան: «Ասոշիեթեդ պրես գործակալությունը նշում է, որ արաբական որևէ երկրի նկատմամբ պատժամիջոցների ձեռնարկումը բացառիկ դեպք է Արաբական լիգայի պատմության մեջ: Այդ քայլերը կապված են քաղաքական ճգնաժամը խաղաղ միջոցներով լուծելու Ասադի անկարողության հետ»¹⁸:

2011 թ. նոյեմբերի 12-ին Սիրիայում շարունակվող բռնարարքների պայմաններում և դրանց վերջնալուծմանը հանգեցնելու նպատակով

¹⁷ «Ազգ», 4 սեպտեմբեր, 2010:

¹⁸ «Ազգ», 29 նոյեմբեր, 2011:

Արաբական պետությունների լիզան կասեցրեց Սիրիայի անդամակցությունը այդ կազմակերպությանը: Միաժամանակ վերջնագրային կարգով Լիզան Դամասկոսից պահանջեց թույլատրել արաբ դիտորդների ազատ մուտքն ու տեղաշարժերը Սիրիայում: Ասադի կառավարությունը մերժեց նոյեմբերի 25-ին ավարտված վերջնագրի պահանջը¹⁹:

Արաբական պետությունների լիգայի ընդունած պատժամիջոցների փաթեթը Սիրիայի կենտրոնական բանկի հետ գործառնությունները արգելելուց բացի նախատեսում էր նաև երկրում տարատեսակ նախագծերի ֆինանսավորման դադարեցում, մի շարք պաշտոնյաների հանդեպ արաբական այլ երկրներ մուտք գործելուն արգելք, Սիրիայի պաշտոնատար անձանց հաշիվների սառեցում Լիգայի անդամ երկրների բանկերում և այլն²⁰: Բնական է, որ այս գործելակերպը բողոքի և ցասման ալիք էր բարձրացրել Սիրիայում, քանի որ դրանով իրադրությունը ոչ թե բարելավվում էր, այլ երկիրը հայտնվում էր մեկուսացման մեջ: «Պատժամիջոցների ձեռնարկման օգտին քվեարկել են Լիգայի անդամ 22 երկրներից 19-ի ներկայացուցիչները: Ֆրանսպրետի տվյալներով՝ ձեռնպահ են մնացել մասնավորապես Լիբանանը և Իրաքը: Լիբանանի իշխանությունները «սահմանազատվել» են Լիգայի որոշումից, իսկ Իրաքը նույնիսկ հրաժարվել է կատարել կազմակերպության հակասիրիական պահանջները: Պատժամիջոցների դեմ հանդես է եկել նաև Հորդանանը»²¹:

Իրադրությունը Սիրիայում չի սահմանափակվում միայն այդ երկրի առջև ծառացած խնդիրներով: Նպատակը խաղաղության և կայունության ապահովումն է տարածաշրջանում: «Խաղաղասիրական ծրագիրը նախապատրաստված էր ՌԴ և ԱՄՆ-ի ինտենսիվ խորհրդակցությունների արդյունքում, որոնք ծավալվել էին վերջին

¹⁹ Նույն տեղում:

²⁰ «Ազգ», 29 նոյեմբեր, 2011:

²¹ Նույն տեղում:

շաբաթներում: Չի բացառվում, որ ինչ որ դետալներ քննարկվել են նաև Պարսից ծոցի երկրների հետ ՌԴ արտգործնախարար Ս. Լավրովի նույեմբեր ամսին Էդ-Ռիյադ կատարած այցելության ընթացքում: Սակայն ըստ նույն աղբյուրի տեղեկությունների՝ խաղաղասիրական նշված ծրագրի իրագործումը հարցականի տակ է: Ծրագիրը հիմնված է Ժնևյան կոմյունիկեի վրա և ընդունված է 2012 թ. հունիսի 30-ին, համաձայն որի նախատեսվում է «անցումային կառավարության ստեղծում այն գործիչներից, որոնք սիրիական հակամարտության երկու կողմերին էլ կընդգրկեն: Այդ դեպքում Բ. Ասադը կարող է մնալ պետության միանձնյա ղեկավար մինչև 2014 թ., այդ ժամանակ լրանում է նրա նախագահական իրավասությունների ժամկետը»²²: Համաձայն նշված ծրագրի՝ Ասադը 2014 թ. նախագահական ընտրություններին չի մասնակցի:

«Ասադը չի համաձայնվել միայն այդ վերջին պայմանի հետ. նա պատրաստ է հրաժարվել իր պարտավորություններից, սակայն մտադիր է 2014 թ. ընտրություններին մասնակցել», սա «Ալ-Ջազիրա» հեռուստաալիքից է, բանակցություններին մոտ կանգնած դիվանագիտական աղբյուրներից քաղված լրատվության կարգով:

Սիրիական ազգային կոալիցիայի բարձրաստիճան ներկայացուցիչ Ադիբ աշ-Շիշակլին ներկայացրել է Ասադի ընտրության երկու տարբերակները՝ կամ նա մասնակցում է իշխանությունը հանձնելուն և փոխարենը ստանում է անվտանգության միջազգային նախապայմաններ, կամ անցումային ժամանակահատվածի պարամետրերը համաձայնեցվում են առանց նրա և ոչ մի իմունիտետի մասին խոսք չի գնում: Աշ-Շիշակլին «Շարկ ալ-Ասուաթ» թերթի լրագրողներին հայտնել է, որ սիրիական առաջնորդը պահանջել է, որ անվտանգությունը և քրեական հետապնդումներից պաշտպանվելու իմունիտետը վերաբերվի նաև իր ընտանիքի 142 անդամներին և մերձավորագույն շրջապատին»²³: Ռուս-ամերիկյան

²² "Независимая газета", 25 декабря, 2012.

²³ "Независимая газета", 25 декабря, 2012.

խաղաղասիրական ծրագիրը կամ առաջարկվող գործողությունների պլանը Բաշար Ասադին է հանձնել ՄԱԿ-ի և Արաբական երկրների լիգայի հատուկ ներկայացուցիչ Լահդար Բրահիմին 2012 թ. դեկտեմբերի 24-ին²⁴:

Ակնհայտ է, որ «Ժողովրդավարություն» անվան տակ շարունակվող «արաբական գարունը» ծառայում է և վեր է ածվել «անհարմար վարչակարգերի հետ հաշիվ մաքրելու» գործընթացի: ՄԱԿ-ի տվյալներով միայն Սիրիայում զոհերի թիվը 40 հազարից ավելի է, իսկ փախստականների և երկրի ներսում վերաբնակվածների, թե բնակության վայրից տեղաշարժվածների թիվը հասել է 3 միլիոնի²⁵:

Որոշ լրատվամիջոցների կողմից Սիրիայում հակամարտության զոհերի թիվը արձանագրվում է մինչև 60 հազար մարդ, քանի որ նշված ժամանակահատվածում իրադարձությունների ելքը չի նշմարվում, սրան ավելացրած նաև Իսրայելի օդուժի ուժակոծումները Սիրիայի տարածքին, ներառյալ՝ Դամասկոսը: Իսկ Հալեպում ծավալված մարտերը մարդկային կորուստների ցնցող հետևանքներով երկիրը ջլատող անհեռանկար եղբայրասպան պատերազմի դաշտ են ստեղծում:

Մարդկային կորուստներից անմասն չէ նաև Սիրիայի հայկական համայնքը: ՀՀ արտգործնախարարության, Սփյուռքի և այլ նախարարությունների ջանքերով արվում է հնարավորը ժամանակավորապես կամ լիովին Հայաստան ներգաղթած հայրենակիցների կենսապահովման հիմնական խնդիրների լուծման, աջակցության, սատարման և հյուրընկալման պատշաճ մակարդակ ապահովելու, նաև դպրոցականների և երիտասարդության ուսման հարցերը հայրենիքում կազմակերպելու ուղղությամբ: Ներգաղթածների թիվը նույնպես աճի միտում ունի:

Հոռմի պապ Բենեդիկտոս 16-րդը 2012 թ. դեկտեմբերի 26-ին ամենամյա պատարագի ժամանակ հակամարտության գոտիներում

²⁴ Նույն տեղում:

²⁵ "Независимая газета", 29 декабря, 2012.

խաղաղության մաղթանքներ հղեց, մեկ առ մեկ նշելով մարդկանց ապրելակերպի համար վտանգավոր իրադարձություններով հայտնի երկրները՝ Պաղեստին, Լիբիա, Իրաք, Սիրիա:

Դիվանագիտական և միջպետական փոխհարաբերությունների ակտիվացման ողջունելի ընթացքն է դրսևորում Հայաստան - Իրաք միջխորհրդարանական համագործակցությունը: 2012 թ. դեկտեմբերի վերջին կայացավ ՀՀ փոխվարչապետ Արմեն Գևորգյանի ղեկավարությամբ ՀՀ խորհրդարանական պատվիրակության այցը Իրաք²⁶:

Մերձավոր և Միջին Արևելքի երկրներում նշված ժամանակահատվածում ստեղծված է այնպիսի իրավիճակ, երբ տարածաշրջանի յուրաքանչյուր երկիր, կամ անկայուն երկրների հետ սահմանամերձ պետությունները ստիպված են մշակել որոշակի ռազմավարություն, ելնելով հնարավոր մարտահրավերների զարգացումներից, հետևանքներից, առկա հնարավորություններից:

Ուշադրության է արժանի նաև Իրանի արտաքին քաղաքականությունը տնտեսական կապերի ոլորտում: Փոքր ինչ առաջ անցնելով հիշենք, որ Իրանը Սիրիայի վարչապետ Վաիլ ալ Խալիկ Թեհրան կատարած այցելության ընթացքում կնքված համաձայնագրի պայմաններով 1 մլրդ դոլար արժողության վարկ է տրամադրել Սիրիային: Ավելի մեծ ուշադրության կենտրոնում է էներգետիկայի ոլորտը: Յոթ համաձայնագրերի հիման վրա սպասվում է բավական լայն աջակցություն Սիրիային: Այնտեղ նախատեսվում է Իրանի ֆինանսավորմամբ կառուցել էլեկտրակայան, ինչպես նաև երկիրը ապահովել էլեկտրական հոսանքով: Այդ նախագիծը իրականացվելու է Իրաքի հետ համատեղ: Սիրիայի էլեկտրաէներգետիկայի նախարարի ներկայացրած տվյալներով փաստորեն Իրանի Սիրիային հատկացված վարկի կեսը

²⁶ «Հայաստանի Հանրապետություն», 29 դեկտեմբեր, 2012 թ.:

նախատեսված է էլեկտրաէներգետիկ ոլորտի զարգացման նպատակին²⁷:

Նման քաղաքականություն է որդեգրել Իրանը նաև Եգիպտոսի նկատմամբ:

Մերձավոր Արևելքի որոշ երկրներ հայտնվել են նոր իրականության պայմաններում: Հեռանկարը ցույց կտա իրադարձությունների հետագա ընթացքը:

KARINE SAMVELYAN

THE SOCIAL-POLITICAL SITUATION IN IRAQ IN THE CONTEXT OF THE EVENTS IN THE COUNTRIES OF THE NEAR AND MIDDLE EAST (2010-2013)

The process of the "Revolutions" in some Arab countries: "Struggle for the Democracy" is in mirage of the ruins, victims of thousands persons and destructions.

The social-political situation in Iraq is in the relations from the events in this region. Characteristic for the period 2010-2013 years is the active role of United Nations Organization and Ligaue of Arab Governments.

The majority problem for Iraq in 2011 year was the final evacuation american troops from the country. The furter and the steady development of Iraq and some Arab countries intact are very important for peace and for safety of the population.

²⁷ "Независимая газета", 18 январь, 2013.